

CHP ve 3. modernite

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

Hesapta olmayan bir nedenle katılmadığım CHP kurultayından çıkan sonuçlar Parti Meclisi (PM) kompozisyonuna bakarak anlaşılabilir: 1. Tasfiyesinden sonra SHP çizgisi CHP PM'sinde ilk kez belli bir yoğunlukla temsil edilmektedir. 2. Ama SHP kanadından PM'ye girenler o partide yaşanan gelenek - gelecek ayrışmasına kuvvetle taraf olmuş isimler değildir ve CHP'nin bugünkü çizgisi hakkında bir yorum yapmak gerekirse özellikle bu husustan hareket etmekte yarar vardır.

CHP, Türkiye'de moderniteye ve onun belli modellerine eklemlenmiş bir partidir. 'Vesayetçi' bir parti sıfatıyla 19. yüzyıldan bu yana gelen yenileşme hareketinin en önemli sıçramasını gerçekleştirmiştir. 1923-1950 arasına sıkıştırılan ilk döneminde CHP birinci modernizasyon dönüşümünü sağlamıştır. 1950'den itibaren ortaya çıkan ikinci modernizasyon sürecinin öncüsü ise CHP değildir. CHP, 1980'lere kadar gelen bu ikinci evrede bir dip dalgası niteliği taşımıştır. Ama 1950 sonrasının temel dönüşümlerini algılama becerisini göstermiştir.

1973'te patlayan, CHP'nin ikinci evreyle iç içe geçiş süreci 1957'de başlar. Bu oluşum, partinin her şeye rağmen yaşanan somut gerçeklikle bağ kurabilen bir zindeliğe sahip olduğunu gösterir. Bunun nedeni her iki modernizasyon döneminin az çok aynı ekonomik ve sosyal öğelerle belirlenmesidir. Gene de 1950 sonrasında toplumsal değişimi tayin eden damar CHP değil, onun dışındaki siyasal oluşumlardır. Kalkınmacı - büyüme iktisadi modellere karşı CHP üst yapıda kalan ve kültürel söylemle ve nihayet (hakça) bölüşümcü bir yaklaşımla yetinmiştir. Bu anlayış, CHP çizgisinin 1980 sonrasında yaşadığı büyük krizi açıklayacak mahiyettedir.

1980 sonrasının sırrı modernite tartışmalarında yatar. Ulus - devlet, milliyetçilik, merkezîyetçilik, ekonomizm, sosyolojizm temellerine oturan bir anlayış bu dönemde aşılımaya başlamıştır. Özellikle yepyeni bir sanayi devrimi olarak görülen atılımlar, yerleşik değer ve kurumlardan oluşan 'sistem' düşüncesini çözmüştür. Sosyal ve demokratın yaşadığı dönüşümler onu algılayamayan siyasal yaklaşımları tüketmiştir. Böylelikle geç - modernin, ya da 'yeni zamanlar'ın hükmü başlamıştır. Türkiye her şeye rağmen bu oluşuma dahil olabilmıştır. O süreçte de (asla neo - liberal olamayan bir) yeni sağ etkinleşmiştir. Bu, dönemin CHP - SHP çizgisinin bugün de süren krizine tekabül eder.

1980'lerdeki sol değişime karşı hangi düzlemde bir muhalefet ya da alternatif geliştireceğini bilememiştir. Kısacası CHP, 3. modernite dönüşümünü algılayamamıştır. Bugün bulunduğu konum itibarıyla bu çıkmazı aşabilir mi? Doğrusu bu soruya olumlu yanıt vermek güç. Çünkü, parti, 80 sonrasında içine düştüğü kimlik bunalımına karşı çözümlü tarihsel kimliği ile özdeşleşmekte görmektedir. Laiklik eksenli tekil bir söylem aslında bu anlama geldiği gibi, partinin 'sol' kimliğiyle mevcut oluşumlara çözüm üretmesini engellemektedir. CHP bir kez daha kültürel söylemi ideolojik tavrın önüne geçirmekte, bunun bedelini de altyapı somutluktan uzaklaşmakla ödemektedir. Bugünkü Türkiye'de solun laiklikten öte anlamlarının olduğu muhakkaktır. CHP o anlamları yeni bir anlayışla keşfedebilirse geleceğe dönük bir işlevi olacaktır. 3. moderniteyle iç içe geçmiş ve etkinleşmiş bir sol da ancak öylelikle oluşabilecektir.